SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (drugi senat)

z dne 12. decembra 2007 *

V zadevi T-112/05,

Akzo Nobel NV, s sedežem v Arnhemu (Nizozemska),

Akzo Nobel Nederland BV, s sedežem v Arnhemu,

Akzo Nobel Chemicals International BV, s sedežem v Amersfoortu (Nizozemska),

Akzo Nobel Chemicals BV, s sedežem v Amersfoortu,

Akzo Nobel Functional Chemicals BV, s sedežem v Amersfoortu, ki so jih sprva zastopali C. Swaak in J. de Gou, nato C. Swaak, M. van der Woude in M. Mollica, odvetniki,

tožeče stranke

* Jezik postopka: angleščina.

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata A. Whelan in F. Amato, zastopnika,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2005/566/ES z dne 9. decembra 2004 v zvezi s postopkom iz člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP (Zadeva COMP/E-2/37.533 – Holin klorid, povzetek v UL 2005, L 190, str. 22),

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (drugi senat),

v sestavi A. W. H. Meij, v funkciji predsednika, N. J. Forwood in S. Papasavvas, sodnika,

sodna tajnica: C. Kantza, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 13. februarja 2007

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje in izpodbijana Odločba

1 Komisija je z Odločbo 2005/566/ES z dne 9. decembra 2004 v zvezi s postopkom iz člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP (Zadeva COMP/E-2/37.533 – holin klorid, povzetek v UL 2005, L 190, str. 22, v nadaljevanju: Odločba) ugotovila, da je več podjetij s sodelovanjem pri številnih sporazumih in usklajenih ravnanjih v zvezi z določanjem cen, razdelitvijo trga in dogovorjenimi ukrepi proti konkurentom v sektorju holin klorida v EGP kršilo člen 81(1) ES in člen 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) (člen 1 Odločbe).

2 Komisija v zvezi s holin kloridom pojasnjuje, da sodi zadevni proizvod v skupino vitaminov B-kompleks (vitamin B4), ki so topni v vodi. Večinoma se uporablja kot krmni dodatek v industriji za živalsko krmo (perutnina in svinje). Prodaja se v 70-odstotni vodni raztopini ali prahu s posušenimi žitaricami ali silicijevim dioksidom z vsebnostjo od 50 do 60 %. Del holin klorida, ki se ne uporabi za krmni dodatek za živali, se predela za pridobitev čistejšega proizvoda (farmacevtska kakovost). Trg holin klorida se ob proizvajalcih nanaša še na predelovalce, ki od proizvajalcev kupijo izdelek v obliki raztopine in ga zanje ali zase predelajo v holin klorid v prahu, ter na distributerje.

3 Iz točke 3 Odločbe izhaja, da je Komisija, potem ko je aprila 1999 od ameriškega proizvajalca Bioproducts prejela prošnjo za ugodno obravnavo, začela preiskavo v celotni industriji holin klorida. Preiskava je zajela obdobje od leta 1992 do konca leta 1998. Komisija v uvodni izjavi 45 Odločbe navaja, da je kanadski proizvajalec Chinook 25. novembra ter 3. in. 16. decembra 1998 že stopil v stik z njo glede zadevnega omejevalnega sporazuma, vendar takrat še ni začela preiskave.

4 V zvezi z EGP se je zadevni omejevalni sporazum na podlagi uvodne izjave 64 Odločbe izvajal na dveh različnih, vendar tesno povezanih ravneh, na svetovni in evropski ravni. Na svetovni ravni so proizvajalci Bioproducts (Združene države), Chinook (Kanada), Chinook Group Limited (Kanada), DuCoa (Združene države), pet družb skupine Akzo Nobel (Nizozemska) in tožeči stranki med junijem 1992 in aprilom 1994 (posredno ali neposredno) sodelovali pri protikonkurenčnih dejavnostih. Namen teh dejavnosti je bilo povišanje cen na svetovni ravni, zlasti v EGP, in nadzor nad predelovalci, prav tako predvsem v EGP, da ti ne bi ogrozili dogovorjenih povišanj in da se ne bi svetovni trgi razdelili z umikom severnoameriških proizvajalcev z evropskega trga v zameno za umik evropskih proizvajalcev s severnoameriškega trga. Komisija je ugotovila devet sestankov omejevalnega sporazuma na svetovni ravni, in sicer med junijem 1992 (v Mexico Cityju, Mehika) in aprilom 1994 (v Johor Baharuju, Malezija). Najpomembnejši sestanek naj bi potekal v Ludwigshafnu (Nemčija) novembra 1992.

5 Samo evropski proizvajalci (BASF, UCB in tožeče stranke) naj bi sodelovali na sestankih za izvajanje omejevalnega sporazuma na evropski ravni, ki je trajal od marca 1994 do oktobra 1998. Komisija je ugotovila, da je na to temo potekalo petnajst sestankov od marca 1994 (v Schotnu, Belgija) do oktobra 1998 (v Bruslju, Belgija, ali v Aix-la-Chapellu, Nemčija). Na podlagi uvodne izjave 65 Odločbe so bili ti sestanki

namenjeni nadaljevanju sporazuma, sklenjenega na svetovni ravni. Njihov cilj naj bi bil redno povišanje cen v celotnem EGP skupaj z razdelitvijo trgov in posameznih kupcev ter nadzorom predelovalcev v Evropi za zaščito povišanja cen.

6 Po presoji Komisije so svetovni in evropski dogovori glede EGP sodili v okvir skupnega načrta, ki je določil smernice za delovanje članov omejevalnega sporazuma in omejil njihovo posamezno poslovno ravnanje, da bi dosegel enotni protikonkurenčni gospodarski cilj, in sicer izkrivljanje običajnih konkurenčnih pogojev v EGP. Zato je treba po mnenju Komisije dogovore na svetovni in evropski ravni upoštevati kot večplastno enotno in trajajočo kršitev v zvezi z EGP, pri kateri so severnoameriški proizvajalci sodelovali določen čas, evropski proizvajalci pa vse zadevno obdobje.

7 Komisija je glede opredelitve naslovnikov Odločbe v njeni uvodni izjavi 166 navedla, da so bile tožeče stranke BASF, Bioproducts, Chinook, DuCoa in UCB odgovorne za kršitev. Po drugi strani pa Ertisa, španska družba, ki ima 50-odstotni delež na španskem trgu, ni bila naslovnica Odločbe, ker je Komisija v uvodni izjavi 178 ugotovila, da dokazi za ugotovitev njene odgovornosti v zvezi z zatrjevanimi dejstvi niso bili zadostni.

8 Komisija je v členu 3 Odločbe odredila, naj podjetja, ki so naslovniki Odločbe, takoj prenehajo s kršitvami iz člena 1 Odločbe, če tega še niso storila, in naj se od takrat naprej vzdržijo ugotovljenih dejanj ali kršitev ter kakršnih koli ukrepov, ki imajo enak ali enakovreden cilj ali učinek.

9 Komisija je glede naložitve glob menila, da so severnoameriški proizvajalci (Bioproducts, Chinook in DuCoa) prenehali sodelovati pri kršitvi najkasneje 20. aprila 1994 ob koncu sestanka v Johor Baharuju (glej zgoraj navedeno točko 4). Kot izhaja iz uvodne izjave 165 Odločbe, Komisija ni imela dokazov o tem, da so potekali drugi sestanki ali stiki, pri katerih naj bi sodelovali severnoameriški proizvajalci in na podlagi katerih naj bi bile določene cene za EGP ali bila potrjena njihova začetna obljuba, da ne bodo izvažali v Evropo. Ker je Komisija v zvezi s to kršitvijo prvič ukrepala 26. maja 1999, to je več kot pet let po prenehanju sodelovanja severnoameriških proizvajalcev, tem v skladu s členom 1 Uredbe Sveta (EGS) št. 2988/74 z dne 26. novembra 1974 o rokih zastaranja v postopkih ter izvajanju sankcij v transportnem pravu in pravu konkurence Evropske gospodarske skupnosti (UL L 319, str. 1) ter členom 25 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 [ES] in 82 [ES] (UL L 1, str. 1) ni naložila nobene globe.

10 Ker so po drugi stani evropski proizvajalci sodelovali do 30. septembra 1998, jim je Komisija naložila globe v skupnem znesku 66,34 milijona eurov.

11 Natančneje glede skupine Akzo Nobel je Komisija naslovila Odločbo solidarno na družbe Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Functional Chemicals BV, Akzo Nobel Chemicals BV, Akzo Nobel Chemicals International BV in Akzo Nobel Nederland BV. Zadnje tri oziroma njihovi pravni predhodniki naj bi neposredno sodelovali pri kršitvi. Družba Akzo Nobel Functional Chemicals naj bi bila junija 1999 ustanovljena kot hčerinska družba družbe Akzo Nobel Chemicals, ki naj bi postala holding. Zato je Komisija menila, da je bila družba Akzo Nobel Functional Chemicals pravni naslednik glede večine dejavnosti v sektorju holin klorida, ki jih je prej opravljala matična družba, in bi morala biti zato tudi naslovnik Odločbe.

12 Družba Akzo Nobel naj bi skupaj z drugimi pravnimi osebami skupine Akzo Nobel, naslovnicami Odločbe, tvorila gospodarsko enoto. Ta gospodarska enota naj bi prevzela odgovornost za proizvodnjo holin klorida v EGP in naj bi sodelovala pri omejevalnem sporazumu. Drugače bi lahko bilo le, če bi bile hčerinske družbe Akzo Nobel v zadevnem obdobju sposobne voditi samostojno poslovno politiko in bi jo dejansko izvajale. Vendar naj bi družba Akzo Nobel, ki ni bila le preprosta investicijska družba, izvrševala funkcijo osrednjega organa v skupini Akzo Nobel, ki naj bi usklajeval glavne dejavnosti v zvezi s splošno strategijo skupine, financami, pravnimi zadevami in človeškimi viri. Zaradi teh funkcij naj bi družba Akzo Nobel dejansko izvajala odločilen vpliv na poslovno politiko svojih hčerinskih družb, ki naj bi bile vse posredno ali neposredno v njeni 100-odstotni lasti. Komisija je zato sklepala o poslovni nesamostojnosti hčerinskih družb družbe Akzo Nobel in je Odločbo naslovila nanjo (uvodna izjava 172 Odločbe), čeprav ta ni sodelovala pri kršitvi.

13 Poslovna nesamostojnost družb izvajalk ali poslovnih enot skupine Akzo Nobel naj bi bila prav tako dokazana z dokumenti, z naslovom „Programi vodstva“, ki jih je predložila družba Akzo Nobel med upravnim postopkom. Iz navedenih dokumentov naj bi izhajalo, da naj bi upravni odbor družbe Akzo Nobel določil cilje skupine in smernice za strategijo poslovnih enot. Te strategije naj bi bilo mogoče potrditi samo, če bi bile prilagojene strateškemu načrtu skupine. Poleg tega naj bi upravni odbor družbe Akzo Nobel v okviru strateškega načrta določil tudi sestavo portfelja, medtem ko bi moral biti poslovni načrt vsake poslovne enote v skladu s smernicami in cilji skupine, kot jih je določil navedeni upravni odbor. Nazadnje, naložbe v višini več kot 2,5 milijona eurov bi morali glede na njihove finančne posledice potrditi „Board Committee“, „Full Board of Management“ ali „Supervisory Board“ družbe Akzo Nobel. Upravni odbor naj bi prav tako odločal o delitvi dobička in dividend ter o imenovanjih, plačilih in odpustih (uvodna izjava 173 Odločbe).

14 Na družbo Akzo Nobel Chemicals SpA, naslovnico obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zaradi sumov glede njenega sodelovanja pri nezakonitih dejavnostih na španskem trgu holin klorida, Odločba ni bila naslovljena, ker je Komisija menila, da predloženi dokazi niso zadostovali za ugotovitev njene odgovornosti (uvodna izjava 176 Odločbe).

15 Komisija je znesek glob določila na podlagi svojih Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3) ter svojega Obvestila o nenalaganju ali zniževanju glob v kartelnih zadevah (UL 1996, C 207, str. 4).

16 Komisija je navedla, da naj bi za določitev izhodiščnega zneska glob vpletene družbe obravnavala različno, da bi se lahko upoštevale razlike v njihovi učinkoviti gospodarski zmogljivosti za resno škodovanje konkurenci. Komisija je ob upoštevanju, da se je kršitev začela na svetovni ravni s sodelovanjem severnoameriških družb, ki so med drugim privolile v umik z evropskega trga, menila, da se je bilo za določitev vpliva podjetij, ki so sodelovala pri kršitvi, primerno opreti na njihove svetovne tržne deleže (uvodni izjavi 200 in 201 Odločbe).

17 Tako je Komisija na podlagi svetovnih tržnih deležev v letu 1997 tožeče stranke uvrstila v tretjo kategorijo s tržnim deležem 12 %. Komisija je za zagotovitev zadostnega odvračalnega učinka glede na promet družbe Akzo Nobel v letu 2003 (13 milijard eurov) izhodiščni znesek pomnožila s faktorjem 1,5.

18 Dalje, Komisija je izhodiščni znesek povišala za 10 % za vsako polno leto kršitve in za 5 % za vsako dodatno obdobje šestih mesecev ali več, vendar manj od enega leta. Komisija je za kršitev, ki je trajala najmanj pet let in enajst mesecev (od 13. oktobra 1992 do 30. septembra 1998), povišala izhodiščni znesek za 55 %. Tako je bil izhodiščni znesek globe, naložene solidarno tožečim strankam, določen na 29,99 milijona eurov.

19 Komisija glede uporabe Obvestila o nenalaganju ali zniževanju glob v kartelnih zadevah za tožeče stranke opozarja na velik pomen prostovoljnega obvestila z dne 8. januarja 2002 o petih sestankih na evropski ravni. Na ta način je lahko Komisija, kot izhaja iz uvodne izjave 233 Odločbe, dokazala omejevalni sporazum in trajanje kršitve na evropski ravni. Poleg tega tožeče stranke niso izpodbijale dejanskega stanja, kot ga je ugotovila Komisija. Komisija je zato ocenila, da so tožeče stranke upravičene do 30-odstotnega znižanja globe, ki bi jim bila sicer naložena (uvodne izjave od 233 do 236 Odločbe).

20 Po tem postopku je bila globa, naložena tožečim strankam, odmerjena na 20,99 milijona eurov.

Postopek in predlogi strank

21 Tožeče stranke so 2. marca 2005 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložile to tožbo.

22 Družbi BASF in UCB, prav tako naslovnici Odločbe, sta 25. februarja in 1. marca 2005 zoper to Odločbo vložili tožbi (vpisani pod opravilnima številkama T-111/05 in T-101/05).

23 Predsednik drugega senata Sodišča prve stopnje je s sklepom z dne 7. septembra 2006 po opredelitvi strank odločil, da se zadevi T-101/05 in T-111/05 ter ta zadeva v skladu s členom 50 Poslovnika Sodišča prve stopnje za ustni postopek in izdajo sodbe združijo.

24 Sodišče prve stopnje je na podlagi poročila sodnika poročevalca odločilo začeti ustni postopek in je v okviru ukrepov procesnega vodstva strankam postavilo pisno vprašanje.

25 Sodišče prve stopnje je po opredelitvi strank o tem na obravnavi s sodbo v zadevah T-101/05 in T-111/05 odločilo, da v skladu s členom 50 Poslovnika za izdajo sodbe to zadevo razdruži od zadev T-101/05 in T-111/05.

26 Tožeče stranke Sodišču prve stopnje predlagajo, naj:

— Odločbo razglasi za ničnо;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

27 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— zavrne tožbo kot nedopustno oziroma kot očitno neutemeljeno glede družb Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals;

— tožbo v preostalem zavrne;

— tožečim strankam naloži plačilo stroškov.

Pravo

28 Tožeče stranke navajajo tri tožbene razloge, in sicer, prvič, napačno pripisovanje solidarne odgovornosti družbi Akzo Nobel, drugič, kršitev člena 23(2) Uredbe št. 1/2003, ker znesek globe presega 10 % prometa družbe Akzo Nobel Functional Chemicals, ustvarjenega leta 2003, in tretjič, kršitev obveznosti obrazložitve v zvezi s pripisovanjem solidarne odgovornosti družbi Akzo Nobel.

1. Dopustnost tožbe glede družb Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals

Trditve strank

29 Po mnenju Komisije tožba, ki bi jo bilo treba obravnavati kot pet posamičnih tožb, ne vsebuje tožbenih razlogov, s katerimi bi bilo mogoče utemeljiti razglasitev ničnosti

Odločbe ali znižanje globe za družbe Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals. Zato naj tožba glede teh treh tožečih strank ne bi bila v skladu s členom 21 Statuta Sodišča in členom 44 Poslovnika Sodišča prve stopnje. V vsakem primeru bi bilo treba tožbo glede teh tožečih strank kot očitno brez pravne podlage zavrniti.

30 Tožeče stranke menijo, da je tožba dopustna glede družb Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals. Poudarjajo, da tožba izpolnjuje pogoje iz člena 21 Statuta Sodišča in člena 44 Poslovnika Sodišča prve stopnje ter trdijo, da možnost razglasitve ničnosti Odločbe upravičuje pravni interes.

Presoja Sodišča prve stopnje

31 Najprej je treba poudariti, da ugovora Komisije, ker gre za isto tožbo, ki je dopustna glede družb Akzo Nobel in Akzo Nobel Functional Chemicals, ni treba obravnavati (glej v tem smislu in po analogiji sodbo Sodišča z dne 24. marca 1993 v zadevi CIRFS in drugi proti Komisiji, C-313/90, Recueil, str. I-1125, točki 30 in 31).

32 Trditev Komisije na obravnavi, da presoja iz prejšnje točke velja le za primere, v katerih ima od razglasitve ničnosti korist vsaka oseba, neodvisno od vprašanja, ali je vložila tožbo, ne zadostuje za to, da bi bilo treba obravnavati zadevni ugovor. Čeprav je res, da razglasitev ničnosti odločbe, s katero so v skladu s členom 81 ES naložene globe več subjektom, ne bi smela biti v korist tistim, ki niso vložili tožbe (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 14. septembra 1999 v zadevi Komisija proti AssiDomän Kraft Products in drugim, C-310/97 P, Recueil, str. I-5363, točka 63), ali

njihova tožba ni dopustna, namreč ostaja dejstvo, da Komisija ni pojasnila, kako bi lahko morebitna razglasitev ničnosti Odločbe na podlagi tožbenih razlogov, naštetih zgoraj v točki 30, koristila družbam Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals. Poleg tega Komisija v dupliki navaja, da bi se glede na tožbene razloge v tožbi morebitna razglasitev ničnosti lahko nanašala le na odgovornost vodilne družbe skupine ali na znesek globe, naložen družbi Akzo Nobel Functional Chemicals. Poleg tega bi moralo Sodišče prve stopnje kljub domnevi, da tožba družb Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals ni dopustna, tožbo obravnavati v celoti. V teh okoliščinah gospodarnost postopka upravičuje neobravnavanje ugovora nedopustnosti, ki ga je podala Komisija.

2. Temelj

Prvi tožbeni razlog: napačno pripisovanje solidarne odgovornosti družbi Akzo Nobel

Trditve strank

33 Tožeče stranke menijo, da Komisija, s tem ko je solidarno naložila globo družbi Akzo Nobel, vodilni družbi skupine, ki ima neposredno ali posredno v lasti 100 % kapitala svojih hčerinskih družb, ni pravilno uporabila prava. Na način, prikazan v nadaljevanju, predstavljajo organizacijsko in pravno strukturo skupine Akzo Nobel. Organizacijska struktura naj bi bila sestavljena iz osrednjega organa (Akzo Nobel NV), poslovnih enot in poslovnih podenot. Dejavnosti skupine naj bi bile dejansko organizirane tako, da poslovna enota ali podenota prevzema dejavnost, ki jo izvršuje več hčerinskih družb Akzo Nobel, na primer podenota metilaminov in holin klorida zajema dejavnosti, ki jih opravlja več hčerinskih družb Akzo Nobel. Pravna struktura

naj bi vključevala družbo Akzo Nobel kot vodilno družbo skupine in še več kot 1000 pravnih oseb, ki so v 100-odstotni neposredni ali posredni lasti te družbe. Te pravne osebe bi morali šteti kot imetnike portfelja, ki opravljajo poslovne dejavnosti, ki jih vodijo poslovne enote in podenote. V obravnavani zadevi naj bi bile družbe Akzo Nobel Chemicals International, Akzo Nobel Chemicals in Akzo Nobel Functional Chemicals zlasti imetnice dejavnosti, ki jih izvajajo poslovne podenote metilaminov in holin klorida. Iz tega naj bi izhajalo, da naj bi bili organizacijska in pravna struktura skupine Akzo Nobel skladni.

34 Ta skupina naj bi torej z organizacijskega vidika imela dve ravni: osrednji organ, odgovoren za strateške zadeve (glavne naložbe, finance, pravne zadeve, človeške vire) in 20 poslovnih enot na neposredno podrejeni ravni. Vsaka enota naj bi imela generalnega direktorja, vodstveno skupino, splošne službe in odgovorne za njeno celotno poslovodstvo. Kadar bi vodstvo poslovne enote delovalo v okviru finančnih strateških ciljev, ki jih je določila in potrdila družba Akzo Nobel, bi bilo to vodstvo povsem samostojno in zavezano le z bistvenimi vrednotami poslovnega sveta, kot so podjetniški duh, osebna integriteta, družbena odgovornost itd. („business principles“) in s smernicami podjetja na področju pravnih in finančnih zadev, človeških virov, zdravja, varnosti, okolja itd. („corporate directives“), ki veljajo za vso skupino Akzo Nobel. Vsaka enota naj bi bila razdeljena na podenote z vodstvenimi organi. V obravnavani zadevi naj bi poslovne dejavnosti na področju holin klorida opravljale družbe Akzo Nobel Chemicals, Akzo Nobel Functional Chemicals in Akzo Nobel Chemicals SpA.

35 Poslovne enote in podenote, odgovorne za zadevno področje, naj bi neodvisno od družbe Akzo Nobel samostojno določale politiko, strategijo in poslovne transakcije. Vendar naj to ne bi pomenilo, da imajo te enote ali podenote isto pristojnost odločanja glede hčerinskih družb. Ne bi bilo mogoče trditi, da vsaka poslovna enota in podenota določa poslovno politiko različnih hčerinskih družb.

36 Iz analize sodne prakse, ki jo je izvedla družba Akzo Nobel, izhaja, da mora matična družba, da ji je mogoče pripisati odgovornost za ravnanje njene hčerinske družbe, odločilno vplivati na njeno poslovno politiko *stricto sensu*. Komisija bi morala torej dokazati, prvič, možnost matične družbe, da izvršuje vodstveno pooblastilo tako, da hčerinska družba nima nikakršne samostojnosti pri svojem poslovnem ravnanju, in drugič, dejstvo, da je izvršila to pooblastilo.

37 Vendar tožeče stranke navajajo, da iz sodne prakse izhaja, da je za hčerinsko družbo, ki je v 100-odstotni lasti, mogoče domnevati, da je izvajala navodila matične družbe. V teh okoliščinah bi morala hčerinska družba, če bi bila Komisija v takem primeru zavezana spoznati za odgovorno le hčerinsko družbo, v večjem delu sama določati svojo poslovno politiko. Če bi šlo za tak primer, bi morala Komisija ponovno dokazati, da je matična družba v konkretnem primeru dejansko izvajala odločilen vpliv. Iz tega naj bi izhajalo, da naj enotna organizacija skupine Akzo Nobel ne bi zadostovala za to, da ne bi bil potreben dokaz o dejanski vpletenosti matične družbe. Poleg tega družba Akzo Nobel zatrjuje, da Komisija, v okviru svoje prakse odločanja, in sodišče Skupnosti zadevno domnevo vedno utemeljujeta na podlagi dejanskega stanja.

38 Hčerinske družbe Akzo Nobel naj bi v velikem delu same določale svojo poslovno politiko, pri čemer ima vsaka organ odločanja. Ker družba Akzo Nobel ne opravlja nobene poslovne dejavnosti in ne proizvaja niti distribuira nobenega proizvoda, naj glede hčerinskih družb ne bi imela vodilnega položaja, tako da bi jim odvzela vsakršno dejansko samostojnost pri določanju njihovega delovanja na trgu. Družba Akzo Nobel naj bi le določila splošno makroekonomsko strategijo skupine, ne da bi imela kakršno koli vlogo glede povsem poslovnih odločitev. Odločitve o prodajnih cenah in njihova povišanja naj bi načeloma v vsaki hčerinski družbi sprejemali direktorji

trženja zadevnih proizvodov. Tako naj bi odgovornost za poslovno politiko sodila v pristojnost poslovnih enot in podenot, ki vključujejo vse izvajalske hčerinske družbe skupine.

39 Mednarodna interna revija, ki jo izdaja družba Akzo Nobel, naj bi dokazovala zelo podrobno strukturo hčerinskih družb. Ta struktura naj ne bi bila bistvena, če bi poslovno politiko določal upravni odbor družbe Akzo Nobel. Vendar naj nobena matična družba, ki ima v lasti ves kapital svoje hčerinske družbe, tej ne bi pustila delovati brez kakršnega koli nadzora. Zato naj bi družba Akzo Nobel določala politike in pravila na področju zdravja, varnosti, okolja, socialnega zavarovanja in kolektivnih pogodb, ki bi jih morale hčerinske družbe spoštovati. Vendar naj tak nadzor ne bi bil enak nadzoru poslovne politike *strictu sensu* hčerinskih družb.

40 Poleg tega naj bi imela vsaka od hčerinskih družb, vpletenih v ta postopek, svoj upravni odbor, pri čemer se poslovna politika (oblikovanje cen, distribucija) določa na ravni poslovnih enot in podenot, odgovornih za zadevne proizvode. Promet, ustvarjen v sektorju holin klorida, naj bi bil razviden iz računovodskih izkazov družb Akzo Nobel Chemicals, Akzo Nobel Functional Chemicals in Akzo Nobel Chemicals SpA.

41 Glavna naloga direktorja trženja holin klorida naj bi bila, kot izhaja iz opisa njegovega delovnega mesta, priprava osnutka načrta prodaje glede na količino, cene, izbiro proizvodov in strategijo trženja. Neobstoj dokazil, ki bi podprla vse trditve o dejstvih, naj ne bi zmanjšal vrednosti dokazov, ki jih je predložila družba Akzo Nobel, zlasti ker naj bi v upravnem postopku predložila številne dokaze.

42 Ker naj bi bila glede na navedeno zadevna domneva zavrnjena, tožeče stranke menijo, da bi bila teza Komisije pravilna, če bi družba Akzo Nobel dajala navodila glede oblikovanja cen in razdelitve trga holin klorida. Vendar matična družba z več kot 1000 pravnimi osebami dejansko niti eni od svojih hčerinskih družb ne bi mogla dajati navodil na področju politike cen ali poslovnega ravnanja. Komisija naj ne bi dokazala, da je Akzo Nobel vedela za kršitev, da je bila neposredno vpletena in da je svojim hčerinskim družbam dajala navodila. Dokazi, na katerih temelji Odločba, zato da bi bilo mogoče družbi Akzo Nobel pripisati solidarno odgovornost za kršitev, se ne nanašajo na poslovno politiko *stricto sensu* hčerinskih družb. Ker naj bi tožeče stranke dokazale, da so imele podenote metilaminov in holin klorida precejšnjo poslovno samostojnost, bi morala Komisija dokazati, da je družba Akzo Nobel izvajala odločilni vpliv na poslovno politiko drugih tožečih strank ali poslovnih podenot metilaminov in holin klorida. Vendar naj Komisija ne bi izpolnila te obveznosti, saj družba Akzo Nobel ni imela nikakršnega razloga za izvajanje takega vpliva.

43 V tem okviru naj niti ne bi bilo upoštevno iskati fizične ali pravne osebe, ki imenuje podpredsednike skupine, direktorje in druge akterje v podenoti metilaminov in holin klorida ter ji te osebe odgovarjajo. Odločilno vprašanje naj bi bilo, ali je družba Akzo Nobel izvrševala odločilen nadzor nad poslovno politiko svojih hčerinskih družb ali poslovne podenote metilaminov in holin klorida. Lahko bi celo trdili, da bi morala biti podenota metilaminov in holin klorida naslovnik Odločbe.

44 Tožeče stranke opozarjajo, da če bi bilo treba vse pravne subjekte sektorja holin klorida šteti kot eno samo gospodarsko enoto, ne bi bilo razloga za izključitev družbe Akzo Nobel Chemicals iz kroga naslovnikov Odločbe samo zato, ker Komisija ni imela zadostnih dokazov za ugotovitev njene odgovornosti. Poleg tega naj bi ta izključitev nasprotovala trditvi Komisije, da naj bi bila družba Akzo Nobel edina povezava med proizvodnjo holin klorida v Italiji in proizvodnjo na Nizozemskem.

45 Tožeče stranke poudarjajo, da se družba Akzo Nobel v upravnem postopku nikoli ni predstavljala kot edini sogovornik Komisije. Poleg tega naj bi vse tožeče stranke ločeno pooblastile odvetnike, ki jih zastopajo.

46 Glede na prejšnje ugotovitve in ob upoštevanju dejstva, da dokazi, na katere se opira Komisija, razen popolnega lastništva kapitala, niso upoštevni ne pravilni, družba Akzo Nobel meni, da je domneva glede odgovornosti vodilne družbe skupine ovržena. Ker Komisija ni dokazala, da je družba Akzo Nobel odločilno vplivala na poslovno politiko svojih hčerinskih družb, bi bilo treba ta tožbeni razlog sprejeti.

47 Komisija poudarja, da iz sodne prakse izhaja, da se za matično družbo lahko domneva, da ima odločilen vpliv na hčerinsko družbo, če je delovanje te v bistvu podrejeno njenim navodilom, to je kadar matična družba določi glavne usmeritve strategije in poslovnih transakcij hčerinske družbe. Sodna praksa ne postavlja zahteve, da mora matična družba hčerinski družbi dajati navodila za storitev kršitve, zato da bi Komisija nanjo lahko naslovila odločbo o naložitvi globe. Za ugotovitev solidarne odgovornosti matične družbe torej zadostuje, da je ta odločilno vplivala na splošno poslovno politiko hčerinskih družb, ne da bi bilo treba Komisiji dokazati, da je matična družba vedela za kršitev ali bila neposredno vpletena vanjo.

48 Iz sodne prakse naj bi izhajalo, da je za zavrnitev take domneve treba dokazati, da matična družba ni mogla odločilno vplivati na poslovno politiko hčerinske družbe ali da je bila hčerinska družba dejansko samostojna. Zato bi bilo treba na podlagi dovolj prepričljivih dokazov dokazati, da matična družba, čeprav je imela v lasti 100 % kapitala hčerinske družbe, ni mogla imeti ter dejansko ni imela odločilnega vpliva na glavne usmeritve strategije in poslovne transakcije svoje hčerinske družbe. Po drugi

strani naj ne bi zadostoval dokaz, da je hčerinska družba v večjem delu sama opravljala svojo dejavnost in da je imela svoj upravni odbor, kar v obravnavani zadevi ni bilo dokazano.

49 Tožeče stranke ne morejo utemeljeno trditi, da so ovrgle domnevo v breme družbe Akzo Nobel z dokazi, predloženimi kot odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, in ne morejo izpodbijati zakonitosti Odločbe na podlagi dokumentov, ki niso bili predloženi v upravnem postopku.

50 Dokazi, ki so jih predložile tožeče stranke, naj nikakor ne bi zadostovali za zavrnitev domneve v breme družbe Akzo Nobel. Tožeče stranke naj namreč ne bi opredelile pravnih oseb, ki imenujejo podpredsednike skupine in vodje poslovnih enot niti oseb ali subjektov, od katerih so odvisni ti podpredsedniki. Komisija torej meni, da je lahko upravičeno domnevala, da podpredsednike skupine imenuje družba Akzo Nobel, ki ji ti za svoje poslovanje tudi odgovarjajo.

51 Tožeče stranke naj bi v tožbi navedle, da poslovne politike hčerinskih družb ne sprejemajo te, ampak poslovne enote in podenote, uprava družbe Akzo Nobel pa skrbi za usklajevanje in usmeritve. Dejstvo, da imajo hčerinske družbe upravni odbor, naj ne bi nujno pomenilo, da povsem samostojno sprejemajo temeljne poslovne odločitve v zvezi s proizvodnjo in trženjem holin klorida. Njihova pripadnost poslovni podenoti metilaminov in holin klorida, ki nima organov vodstva, naj bi dokazovala nasprotno. Glede na trditev tožečih strank, da vodstvo vsake poslovne podenote odgovarja vodstvu poslovne enote, Komisija domneva, da mora vsaka poslovna enota

nato odgovarjati vodstvu družbe Akzo Nobel. Prav ta obveznost naj bi utemeljevala opredelitev skupine Akzo Nobel kot „gospodarske enote“. Tudi če bi domnevali, da direktor trženja poslovne podenote holin klorida samostojno določa cene proizvoda, bi to potrjevalo nesamostojnost hčerinskih družb skupine in ne bi bil izključen odločilen vpliv družbe Akzo Nobel.

52 Poleg tega Komisija meni, da je treba trditev tožečih strank, da bi morala Odločbo nasloviti na poslovno podenoto metilaminov in holin klorida, zavrniti, ker ta podenota ni pravna oseba, saj so pravne osebe le hčerinske družbe, ki pripadajo skupini, ki jo vodi družba Akzo Nobel. Te pravne osebe se ne bi mogle izogniti njihovi odgovornosti le zato, ker naj bi bile organizirane v enote, ki nimajo pravne osebnosti. Poleg tega naj bi imela družba Akzo Nobel na podlagi opredelitve kot edine delničarke svojih hčerinskih družb že v osnovi pristojnost za nadzor nad njihovim ravnanjem.

53 Poleg tega naj bi dokumenti, ki so jih predložile tožeče stranke, preprosto dokazovali, da tekoče poslovne odločitve v zvezi s holin kloridom sprejemajo člani vodstva poslovne podenote metilaminov in holin klorida, ne da bi bile opredeljene osebe, ki imenujejo in zaposlujejo navedene člane. Zato tožeče stranke niso ovrgle domneve o odgovornosti družbe Akzo Nobel.

54 V vsakem primeru naj bi bila odgovornost Akzo Nobel utemeljena na podlagi drugih elementov in ne domneve o 100-odstotnem lastništvu kapitala njenih hčerinskih družb. Na podlagi programov vodstva naj bi bilo namreč dokazano, da mora vsak načrt poslovne enote, ki zahteva naložbe, potrditi odbor vodstva, upravni odbor ali „Supervisory Board“ družbe Akzo Nobel, glede na obseg zadevne naložbe. Vloga družbe Akzo Nobel pri imenovanju vodij vsake poslovne enote in njene administrativne

naloge naj bi dokazovale, da deluje kot samo ena gospodarska enota s svojimi poslovnimi enotami. Poslovna neodvisnost naj se ne bi nanašala le na odločitve postranskega pomena, kot je dnevna prodaja, ampak tudi na pomembnejše odločitve, kot so imenovanje vodij, opredelitev poslovnih ciljev in izbira naložb. Vendar naj bi bila za odločanje o teh vprašanjih zadolžena družba Akzo Nobel.

55 Dejstvo, da družbe Akzo Nobel, Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals ne opravljajo nikakršne poslovne dejavnosti, naj bi prav tako potrjevalo zaključek, da nobene od teh pravnih oseb ni mogoče šteti za samostojen gospodarski subjekt.

56 Družba Akzo Nobel naj bi poleg tega pomenila edino povezavo glede lastništva med dejavnostmi sektorja holin klorida v Italiji in dejavnostmi na Nizozemskem. Ta ugotovitev naj nikakor ne bi bila v nasprotju z izključitvijo družbe Akzo Nobel Chemicals SpA iz kroga naslovnikov Odločbe. Komisija naj namreč ne bi razpolagala z dokazi o sodelovanju te družbe pri kršitvi. Poleg tega naj ta ne bi bila družba za upravljanje, odgovorna za ravnanje neposredno vpletenih subjektov. V vsakem primeru Komisiji ne bi bilo treba pripisati odgovornosti vsem pravnim osebam, ki skupaj sestavljajo podjetje. Dejstvo, da tožeče stranke zastopajo isti odvetniki, naj bi tudi pomenilo dokaz, ki potrjuje analizo Komisije.

Presoja Sodišča prve stopnje

– Uvodne ugotovitve o pripisovanju odgovornosti za kršitev hčerinske družbe matični družbi

57 Najprej je treba opozoriti, da pojem podjetja v smislu člena 81 ES vključuje vse gospodarske subjekte, ki imajo enotno organizacijo osebnih, opredmetenih in

neopredmetenih elementov, ki trajno zasledujejo določen gospodarski cilj in so lahko soudeleženi pri kršitvi iz te določbe (glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB in drugi proti Komisiji, T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 54 in navedena sodna praksa).

58 Torej ne odnos prigovarjanja h kršitvi med matično in hčerinsko družbo ali celo vpletenost prve v navedeno kršitev, ampak dejstvo, da obe tvorita samo eno podjetje v zgoraj navedenem smislu, omogoča Komisiji, da naslovi Odločbo o naložitvi glob matični družbi iz skupine družb. Treba je namreč opozoriti, da konkurenčno pravo Skupnosti priznava, da različne družbe, ki pripadajo isti skupini, sestavljajo gospodarski subjekt ter torej podjetje v smislu členov 81 ES in 82 ES, čeprav zadevne družbe ne določajo samostojno svojega ravnanja na trgu (sodba Sodišča prve stopnje z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 290).

59 Prav tako je treba opozoriti, da je treba za uporabo in izvršitev Odločb Komisije na področju prava konkurence kot naslovnika take Odločbe določiti subjekt, ki ima pravno osebnost (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. aprila 1999 v združenih zadeviah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, imenovano „PVC II“, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 978).

60 V posebnem primeru, kadar ima matična družba v lasti 100 % kapitala svoje hčerinske družbe kršiteljice, je podana preprosta domneva, da navedena matična družba odločilno vpliva na ravnanje hčerinske družbe (glej v tem smislu sodbo Sodišča 25. oktobra 1983 v zadevi AEG proti Komisiji, 107/82, Recueil, str. 3151, točka 50, ter zgoraj v točki 59 navedeno sodbo PVC II, točki 961 in 984) in da torej sestavljata samo eno podjetje v smislu člena 81 ES (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2005 v združenih zadeviah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-71/03, T-74/03, T-87/03

in T-91/03, ZOdl., str. II-10, točka 59). Zato mora matična družba, ki pred sodiščem Skupnosti izpodbija Odločbo Komisije, s katero ji je bila naložena globa za ravnanje njene hčerinske družbe, ovreči to domnevo, tako da predloži dokaze o samostojnosti te hčerinske družbe (sodba Sodišča prve stopnje z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji, T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 136, glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji, C-286/98 P, Recueil, str. I-9925, v nadaljevanju: sodba Stora, točka 29).

61 V zvezi s tem je treba poudariti, da čeprav je res, da se Sodišče v točkah 28 in 29 zgoraj v točki 60 navedene sodbe Stora ob 100-odstotnem lastništvu kapitala hčerinske družbe sklicuje tudi na druge okoliščine, kot so neprerekanje vpliva, ki ga izvaja matična družba na poslovno politiko hčerinske družbe, in skupno zastopanje dveh družb v upravnem postopku, ostaja dejstvo, da je Sodišče navedene okoliščine poudarilo, da bi predstavilo vse elemente, s katerimi je Sodišče prve stopnje utemeljilo svoje razlogovanje, tako da to ni bilo utemeljeno le na podlagi dejstva, da ima matična družba v lasti ves kapital svoje hčerinske družbe. Zato dejstvo, da je Sodišče potrdilo presojo Sodišča prve stopnje, v tej zadevi posledično ne more vplivati na načelo, določeno v točki 50 zgoraj v točki 60 navedene sodbe AEG proti Komisiji.

62 V teh okoliščinah za ugotovitev, da matična družba odločilno vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe, zadostuje, da Komisija dokaže, da je ves kapital hčerinske družbe v lasti matične družbe. Komisija bo lahko nato matično družbo upoštevala kot solidarno odgovorno za plačilo globe, naložene njeni hčerinski družbi, razen če matična družba ne dokaže, da njena hčerinska družba v bistvu ne uporablja njenih smernic in zato na trgu ravna samostojno.

63 Prav tako je v okviru teh uvodnih ugotovitev treba preučiti trditev, ki ima osrednjo vlogo v vlogah tožečih strank, in sicer da se domnevni vpliv matične družbe zaradi lastništva vsega kapitala njene hčerinske družbe nanaša na njeno poslovno politiko *strictu sensu* (glej zgoraj navedeno točko 36). Po mnenju tožečih strank v to politiko

sodijo na primer distribucijska strategija in cene. Zato bi lahko matična družba na podlagi te trditve ovrgla domnevo, s tem ko bi dokazala, da hčerinska družba brez navodil upravlja z vsemi vidiki svoje poslovne politike.

64 V zvezi s tem je treba navesti, da je sodišče Skupnosti v okviru analize o enotnem gospodarskem subjektu med več družbami, ki so del skupine, preučilo, ali bi matična družba lahko vplivala na politiko cen (glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 14. julija 1972 v zadevi ICI proti Komisiji, 48/69, Recueil, str. 619, točka 137, in v zadevi Geigy proti Komisiji, 52/69, Recueil, str. 787, točka 45), dejavnosti proizvodnje in distribucije (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 6. marca 1974 v zadevi Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji, 6/73 in 7/73, Recueil, str. 223, točka 37 in točke od 39 do 41), cilje prodaje, bruto marže, stroške prodaje, „cash flow“, zaloge in trženje (sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. januarja 1995 v zadevi Viho proti Komisiji, T-102/92, Recueil, str. II-17, točka 48). Vendar iz tega ni mogoče sklepati, da sodijo pod pojem poslovne politike hčerinske družbe samo ti vidiki, da bi se lahko za matično družbo uporabila člena 81 ES in 82 ES.

65 Nasprotno iz te sodbe, brane v povezavi z uvodnimi izjavami iz zgoraj navedenih točk 57 in 58, izhaja, da mora matična družba Sodišču prve stopnje v presojo predložiti vse dokaze o organizacijskih, gospodarskih in pravnih povezavah med njo in njeno hčerinsko družbo, ki bi po njenem mnenju lahko pokazali, da ne sestavljata enotnega gospodarskega subjekta. Iz tega prav tako izhaja, da mora Sodišče prve stopnje pri presoji upoštevati vse dokaze, ki mu jih predložijo stranke, njihova narava in pomembnost pa se lahko glede na posebne značilnosti vsake obravnavane zadeve spreminjata.

66 Glede na te ugotovitve je treba preveriti, ali družba Akzo Nobel in njene hčerinske družbe, naslovnice Odločbe, sestavljajo gospodarsko enoto.

– Obstoj gospodarskega subjekta med družbo Akzo Nobel in njenimi hčerinskimi družbami, naslovnicami Odločbe

67 V obravnavani zadevi med strankami ni sporno, da ima družba Akzo Nobel neposredno ali posredno v lasti 100 % kapitala svojih hčerinskih družb, naslovnic Odločbe. Na podlagi predhodnih ugotovitev mora Akzo Nobel dokazati, da navedene hčerinske družbe samostojno določajo svojo poslovno politiko, tako da z njo ne sestavljajo enotnega gospodarskega subjekta in torej samo enega podjetja v smislu člena 81 ES (glej zgoraj navedeno točko 57).

68 V zvezi s tem je treba poudariti, da programi vodstva, ki jih je predložila družba Akzo Nobel v upravnem postopku (glej zgoraj navedeno točko 13), in povzetki analiz v uvodni izjavi 173 Odločbe v uvodnem delu opisujejo razdelitev pristojnosti v postopku odločanja v okviru skupine Akzo Nobel glede štirinajstih tem.

69 Gre še posebej za strategijo, operativni načrt, naložbe, prevzeme ali prenose, načrt prestrukturiranja, splošno politiko delovanja, finance, revizijo in računovodstvo, človeške vire, pravne zadeve, upravljanje s tveganji, tehnologijo in okolje, informatiko ter temo, z naslovom „Razno“.

70 Pojasniti je treba, da uvodni del programa vodstva določa:

„Natančne pristojnosti in navodila (verjetno tudi za teme, ki niso navedene v programih vodstva družbe Akzo Nobel) so vključeni v ločene smernice in/ali statute

oziroma so določeni na podlagi sporazuma med direktorjem vsake poslovne enote ali podenote in odgovornim članom upravnega odbora.

V hčerinskih družbah, ki niso v popolni neposredni ali posredni lasti družbe Akzo Nobel, mora ta razdelitev pristojnosti v celoti veljati v največji mogoči meri.“

(Detailed authorities and instructions (possibly also for items not mentioned in the Akzo Nobel Authority Schedules) are laid down in separate directives and/or charters or are agreed upon between the BU/SU manager and the responsible Board Member.

As to subsidiaries not wholly owned by Akzo Nobel, either directly or indirectly, this allocation of authorities shall be integrally enforced as much as possible.)

71 Poleg tega je treba preučiti številne elemente programov vodstva, v tem primeru strategijo, naložbe, splošno politiko delovanja, revizijo in računovodstvo, človeške vire in pravne zadeve.

72 Glede strategije iz programov vodstva izhaja, da vsaka poslovna enota ali podenota pripravi in predloži svoj strateški načrt [*zaupno*] [1] družbe Akzo Nobel, da ta poda mnenje in ga nato predloži v pregled [*zaupno*] v okviru smernic, ki jih določi upravni odbor družbe Akzo Nobel, ki v okviru [*zaupno*] odloči o pomembnejših strateških ukrepih.

1 — Prikriti zaupni podatki

73 Priprava operativnega načrta vsake poslovne enote zahteva posvetovanje z [*zaupno*] družbe Akzo Nobel, ki nato vsako vprašanje predloži v odločanje upravi družbe Akzo Nobel v okviru smernic in ciljev skupine.

74 Glede naložb (vključno z najemi, zakupnim najemom, s prenosi ali prevzemi neopredmetenih sredstev) ima vsaka poslovna enota ali podenota pravico odločanja, vendar v mejah, predhodno dogovorjenih z [*zaupno*] družbe Akzo Nobel. Ta odloča o projektih, katerih vrednost je nižja od [*zaupno*] eurov, pri čemer je ta pristojnost podeljena [*zaupno*], [*zaupno*] ali [*zaupno*], odvisno od tega, ali se ta vrednost giblje od 2,5 milijona do 10 milijonov, od 10 do 20 milijonov ali presega 20 milijonov eurov.

75 Glede splošne politike delovanja [*zaupno*] družbe Akzo Nobel predloži predlog v zvezi s sektorjem dejavnosti in o tem odloči [*zaupno*] v okviru [*zaupno*].

76 Na področju revizije in računovodstva je treba poudariti, da vsaka poslovna enota ali podenota redno poroča o svojih rezultatih, medtem ko [*zaupno*] družbe Akzo Nobel [*zaupno*] in [*zaupno*] redno pregledujejo učinkovitost na ravni enot ali podenot in skupine.

77 Glede človeških virov imajo poslovne enote in podenote pristojnost, da [*zaupno*] družbe Akzo Nobel predložijo v potrditev predloge o pomembnejših organizacijskih spremembah glede koncepta organizacije, medtem ko je končna Odločba pridržana za [*zaupno*] družbe Akzo Nobel. Pojasniti je treba, da pri morebitni neskladnosti predloga s konceptom organizacije dokončno odloči [*zaupno*] družbe Akzo Nobel.

78 V zvezi s pravnimi zadevami je treba poudariti, da glede pomembnih pogodb na področju znanja in izkušenj, patentov, znamk, sodelovanja na področju raziskav in strateških povezav vsaka enota ali podenota predloži predloge [*zaupno*] družbi Akzo Nobel, ta pa nato glede na vrednost transakcije svetuje [*zaupno*], [*zaupno*] ali [*zaupno*], ki nato odločijo. Podobno so dodeljene pristojnosti glede pomembnih pogodb o dolgoročnih nabavah ter prodajah na podlagi njihovega trajanja in nastale finančne obveznosti.

79 Iz programov vodstva očitno izhaja, da je družba Akzo Nobel prek [*zaupno*], [*zaupno*], [*zaupno*] ali [*zaupno*] vpletena v postopek odločanja na vseh zadevnih področjih (glej zgoraj navedeno točko 69).

80 Tožeče stranke so med obravnavo glede tega zatrjevale, da programi vodstva opisujejo razdelitev pristojnosti v okviru skupine Akzo Nobel, vendar ne dokazujejo dejstva, da so bile te pristojnosti pri zadevnih kršitvah dejansko izvršene. Vendar je treba ugotoviti, da ta trditev v tej fazi preizkusa, ki se nanaša na obstoj vpliva družbe Akzo Nobel na poslovno politiko njenih hčerinskih družb in ne na vprašanje, ali je bila družba Akzo Nobel posebej vpletena pri zadevni kršitvi, ni bistvena (glej zgoraj navedeno točko 58).

81 Glede organizacijskega odnosa med hčerinskimi družbami skupine Akzo Nobel, naslovnicami Odločbe, ter poslovno podenoto metilaminov in holin klorida je dovolj opozoriti, kot so poudarile tožeče stranke (glej zgoraj navedeno točko 33), da so družbe Akzo Nobel Chemicals International, Akzo Nobel Chemicals in Akzo Nobel Functional Chemicals „imetnice“ zlasti dejavnosti, ki jo opravlja navedena podenota. Ker je Odločba lahko naslovljena le na subjekte, ki imajo pravno osebnost (glej

zgoraj navedeno točko 59) in so poleg tega neposredno sodelovali pri kršitvi oziroma so pravni nasledniki subjektov, ki so sodelovali pri kršitvi (glej zgoraj navedeno točko 11), tožeče stranke ne morejo zahtevati, da bi morala Komisija razlikovati med določanjem politike poslovnih enot ali podenot skupine in določanjem politike hčerinskih družb Akzo Nobel. V vsakem primeru tožeče stranke v točkah 16, 17 in 54 replike pojasnjujejo, da je bilo odločilno vprašanje, ali bi lahko ovrgle domnevo, da je Akzo Nobel izvajala odločilen vpliv ali na zadevno poslovno podenoto ali na svoje hčerinske družbe, naslovnice Odločbe.

82 V teh okoliščinah je treba zaključiti, kot je navedeno v uvodni izjavi 173 Odločbe, da pristojno osebje in predvsem uprava Akzo Nobel pomembno vplivajo na več bistvenih vidikov strategije zadevnih hčerinskih družb, s tem ko jim je pridržana končna odločitev glede številnih področij, ki določajo njihovo ravnanje na trgu.

83 Trditve, da odločitve o prodajnih cenah in povišanjih cen načeloma sprejemajo direktorji trženja zadevnih proizvodov, ki delujejo v okviru hčerinskih družb, ter direktor za trženje holin klorida (glej zgoraj navedeni točki 38 in 41), ne morejo izpodbiti tega zaključka. Enako velja za trditev o strukturi skupine Akzo Nobel na dveh ravneh, katere cilj naj bi bil podrediti poslovno politiko *stricto sensu* nadzoru Akzo Nobel (glej zgoraj navedeno točko 38). Kot je bilo poudarjeno zgoraj v točki 58, pripisovanje odgovornosti za kršitev, ki jo je storila hčerinska družba, njeni matični družbi namreč ne zahteva dokaza, da matična družba vpliva na politiko hčerinske družbe na posebnem področju, ki je predmet kršitve, ki se je v obravnavani zadevi nanašala na distribucijo in cene. Po drugi strani lahko organizacijske, gospodarske in pravne povezave med matično družbo in njeno hčerinsko družbo dokažejo obstoj vpliva prve na strategijo druge ter zato upravičijo, da ju lahko štejemo kot samo en gospodarski subjekt.

84 Trditev, utemeljena z dejstvom, da ima vsaka hčerinska družba upravni odbor (glej zgoraj navedeno točko 40), ni prepričljiva. Vsaka delniška družba ima namreč upravni odbor, ki ga imenujejo delničarji, v obravnavani zadevi družba Akzo Nobel. Poleg tega so tožeče stranke v zvezi s tem v točki 45 replike pojasnile, da podpredsednike skupine (ki vodijo poslovne enote) po potrditvi pristojnega člana upravnega odbora družbe Akzo Nobel imenujejo predsedniki oddelkov za kemijske proizvode skupine. Podpredsedniki odgovarjajo predsedniku družbe Akzo Nobel, ki odgovarja pristojnemu članu upravnega odbora družbe Akzo Nobel. Poleg tega mednarodna interna revija, ki jo izdaja družba Akzo Nobel (glej zgoraj navedeno točko 39) navaja, da podpredsednik skupine, ki je na čelu poslovne enote, zagotavlja hierarhični nadzor v okviru te enote.

85 Če bi torej domnevali, da je razlogovanje tožečih strank glede dokaznega bremena, opisano zgoraj v točki 37, pravilno, ostaja dejstvo, da niso uspele ovreči domneve, da je Akzo Nobel, matična družba, ki ima v lasti 100 % kapitala svojih hčerinskih družb, naslovnic Odločbe, izvajala odločilen vpliv na njihovo politiko. Zato je treba zaključiti, da družba Akzo Nobel skupaj z njimi sestavlja podjetje v smislu člena 81 ES, ne da bi bilo treba preveriti, ali je Akzo Nobel vplivala na zadevno ravnanje. Zato je treba prvi tožbeni razlog zavrniti.

Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 23(2) Uredbe št. 1/2003

Trditve strank

86 Tožeče stranke zatrjujejo, da je Komisija s solidarno naložitvijo globe družbi Akzo Nobel Functional Chemicals kršila zgornjo mejo v vrednosti 10 % prometa, ki jo

določa člen 23(2) Uredbe št. 1/2003. Ker je namreč družba Akzo Nobel Functional Chemicals v letu 2003 ustvarila promet v znesku 124,5 milijona eurov, naj bi znesek globe (20,99 milijona eurov) presegel to zgornjo mejo.

87 Ker naj bi bila družbi Akzo Nobel napačno pripisana odgovornost, posledično naj ne bi bilo enotnega gospodarskega subjekta, ki bi lahko upravičil izračun zgornje meje 10 % na podlagi njenega konsolidiranega prometa. Družbe Akzo Nobel Chemicals, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Nederland naj bi poleg tega, kot izhaja iz Odločbe, neposredno sodelovale pri kršitvi, Komisija pa ni ugotovila, da je ena izmed njih izvajala odločilen vpliv na drugo.

88 Komisija trdi, da je zgornjo mejo 10 % izračunala na podlagi konsolidiranega prometa družbe Akzo Nobel. Pojem „podjetja“ naj bi imel namreč isti pomen v Uredbi št. 1/2003 ter v členih 81 ES in 82 ES. Vendar naj bi bila Akzo Nobel spoznana za odgovorno zato, ker je s hčerinskimi družbami, naslovnicami Odločbe, tvorila podjetje v smislu člena 23(2) Uredbe št. 1/2003. Zato naj Komisija ne bi storila napake pri izračunu zgornje meje.

89 Tudi če bi domnevali, da je Komisija napačno pripisala solidarno odgovornost družbi Akzo Nobel, prvič, ostaja dejstvo, da naj tožeče stranke ne bi utemeljile drugega tožbenega razloga s tako napako. Dejstvo, da so drugi tožbeni razlog prvič na tak način razvile v repliki, naj bi dejansko pomenilo, da gre za nov tožbeni razlog, ki je dopusten v skladu s členom 48(2) Poslovnika. Drugič, tožeče stranke naj ne bi zahtevale znižanja glob v okviru izvrševanja pristojnosti Sodišča prve stopnje za odločanje v sporu polne jurisdikcije, če bi to menilo, da Komisija ne bi smela nasloviti Odločbe na družbo Akzo Nobel. Tretjič, tožeče stranke naj ne bi trdile, da hčerinske družbe Akzo Nobel niso tvorile podjetja v smislu Uredbe št. 1/2003.

Presoja Sodišča prve stopnje

90 Opozoriti je treba, da okoliščina, na podlagi katere je več družb solidarno zavezanih za plačilo globe, ker skupaj tvorijo podjetje v smislu člena 81 ES, ne pomeni, glede uporabe zgornje meje, določene v členu 23(2) Uredbe št. 1/2003, da se obveznost vsake omeji na 10 % prometa, ki ga je ustvarila v zadnjem poslovnem letu. Zgornja meja 10 % v smislu te določbe mora biti namreč izračunana na podlagi skupnega prometa vseh družb, ki sestavljajo enotni gospodarski subjekt, ki deluje kot podjetje v smislu člena 81 ES, saj je lahko le skupni promet družb, ki tvorijo podjetje, pokazatelj velikosti in gospodarske moči zadevnega podjetja (zgoraj v točki 57 navedena sodba HFB in drugi proti Komisiji, točki 528 in 529).

91 Zato glede na ugotovitve, ki so prispevale k zavrnitvi prvega tožbenega razloga, Komisija ni storila napake, ko je za izračun zadevne zgornje meje uporabila konsolidiran promet družbe Akzo Nobel. Drugi tožbeni razlog je zato treba zavrniti, ne da bi bilo treba odločati o ugovoru nedopustnosti, ki ga je podala Komisija.

Tretji tožbeni razlog: kršitev obveznosti obrazložitve

Trditve strank

92 Tožeče stranke zatrjujejo, da je bilo razlogovanje Komisije za ugotovitev odgovornosti Akzo Nobel utemeljeno z napačnimi razlogi, ker so dejstva, na katera se v zvezi

s tem sklicuje, pomanjkljiva in niso ustrezna, da bi privedla do navedenega zaključka. Poleg tega naj Komisija ne bi pojasnila, zakaj je družbi Akzo Nobel Functional Chemicals naložila globo, višjo od 10 % njenega prometa. Zaradi teh napak naj bi bila obrazložitev Odločbe pomanjkljiva oziroma naj je sploh ne bi bilo, kar bi utemeljevalo razglasitev ničnosti Odločbe.

93 Komisija prereka utemeljenost teh trditev. Odločba naj bi namreč v uvodnih izjavah od 172 do 175 vsebovala jasno obrazložitev glede odgovornosti družbe Akzo Nobel. Komisija glede globe za družbo Akzo Nobel Functional Chemicals meni, da ji ni bilo treba obrazložiti izračuna, ker zgornja meja 10 % ni bila presežena. V vsakem primeru naj bi Odločba tožečim strankam nudila vse potrebne podatke za vložitev njihove tožbe in uveljavljanje njihovih trditev. Zato je treba po mnenju Komisije tretji tožbeni razlog prav tako v celoti zavrniti.

Presoja Sodišča prve stopnje

94 V zvezi z obrazložitvijo glede odgovornosti družbe Akzo Nobel je treba opozoriti, da obveznost obrazložitve pomeni bistveno procesno zahtevo, ki jo je treba ločiti od vprašanja utemeljenosti obrazložitve, pri kateri gre za vprašanje vsebinske zakonitosti spornega akta (glej sodbo Sodišča z dne 22. marca 2001 v zadevi Francija proti Komisiji, C-17/99, Recueil, str. I-2481, točka 35 in navedena sodna praksa).

95 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da se del tega tožbenega razloga v zvezi z odgovornostjo družbe Akzo Nobel nanaša na utemeljenost razlogov Odločbe, katerih preizkus je bil izvršen v okviru prvega tožbenega razloga (glej zgoraj navedene točke od 67 do 85). Ker se v okviru tega dela tožbenega razloga ne zatrjuje niti ne podpira bistvene kršitve postopka je brez vsakršne dejanske podlage.

96 Poleg tega je treba tožbeni razlog v delu, v katerem se nanaša na promet družbe Akzo Nobel Functional Chemicals, zavrniti, ker Komisiji, zato ker ni bila presežena zgornja meja prometa, ki bi se lahko zakonito upoštevala (glej zgoraj navedeni točki 90 in 91), ni bilo treba obrazložiti zneska globe posebej glede te družbe. Tretji tožbeni razlog je zato treba zavrniti.

97 Iz predhodnih ugotovitev izhaja, da je treba tožbo v celoti zavrniti.

Stroški

98 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeče stranke niso uspele, se jim naloži plačilo stroškov v skladu s predlogi Komisije.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (drugi senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Družbam Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV in Akzo Nobel Functional Chemicals BV se naloži plačilo stroškov.

Meij Forwood Papasavvas

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 12. decembra 2007.

Sodni tajnik V funkciji predsednika

E. Coulon A. W. H. Meij

Stvarno kazalo

Dejansko stanje in izpodbijana Odločba ..... II - 5055

Postopek in predlogi strank ..... II - 5061

Pravo ..... II - 5063

1. Dopustnost tožbe glede družb Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International in Akzo Nobel Chemicals ..... II - 5063

Trditve strank ..... II - 5063

Presoja Sodišča prve stopnje ..... II - 5064

2. Temelj ..... II - 5065

Prvi tožbeni razlog: napačno pripisovanje solidarne odgovornosti družbi Akzo Nobel ..... II - 5065

Trditve strank ..... II - 5065

Presoja Sodišča prve stopnje ..... II - 5073

– Uvodne ugotovitve o pripisovanju odgovornosti za kršitev hčerinske družbe matični družbi ..... II - 5073

– Obstoj gospodarskega subjekta med družbo Akzo Nobel in njenimi hčerinskimi družbami, naslovnicami Odločbe ..... II - 5077

Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 23(2) Uredbe št. 1/2003 ..... II - 5082

Trditve strank ..... II - 5082

Presoja Sodišča prve stopnje ..... II - 5084

Tretji tožbeni razlog: kršitev obveznosti obrazložitve ..... II - 5084

Trditve strank ..... II - 5084

Presoja Sodišča prve stopnje ..... II - 5085

Stroški ..... II - 5086